

مدیریت حوزه علمیه استان قم

رساله علمی سطح ۳

روش های سخنرانی دینی در سه حوزه
«اقناع اندیشه، تحریک احساسات و رفتار سازی»
در قرآن

راهنما: استاد حجت الاسلام والمسلمین علی مختاری

مشاور: استاد حجت الاسلام والمسلمین سید محمد حسینی طاهای کاهانی

محقق: مهرداد خالقی

سال ۱۳۹۶

چکیده :

جامعه اسلامی روز به روز در حال گسترش از یکسو، و از سوی دیگر مرجع پاسخ گویی به نیازهای دینی بشر است. از این جهت اهمیت تبلیغ دینی و پاسخ گویی به نیازهای دینی مخاطبین بیشتر از پیش احساس میشود. از طرفی هم تبلیغ دینی شاخه های مختلفی دارد که می توان از انواع مهم آن رو خطابه و منبر دانست. با توجه به اینکه مخاطب ما در تبلیغ و خطابه نوع انسان است و خداوند متعال خالق این مخاطب است و به ابعاد وجودی انسان احاطه کامل دارد با رجوع به قران کریم در مرحله اول به این نتیجه میرسیم که: خداوند در خطابهایش نسبت به انسان در قران در سه حوزه اقناع اندیشه مخاطب، تحریک احساسات او و رفتار سازی ورود پیدا کرده است. این نوشتار در صدد استخراج روش های خطابی دینی در سه حوزه اقناع اندیشه، تحریک احساسات، رفتار سازی است. هدف از این تحقیق این است که با ارایه این روشها مبلغین بتوانند در راه هدایت گری و تبلیغ معارف گامی رو به جلو داشته باشند. در این تحقیق ابتدا به بیان روش های اقناع اندیشه از قبیل: مقایسه و تشبیه، تعلیل و توجیه و ...، پرداخته و طبق روش قران کریم که بعد از تاثیر گذاری در حوزه اقناع به حوزه احساسات قدم برمیدارد و تحریک احساسات را باروش هایی چون: داستان، تشبیه، مناجات و ... بیان میکند و دست آخر با نظر به این دو حوزه در صدد ایجاد رفتار در مخاطب بر آمده و روشهای رفتار سازی را قالب، الگو دهی، تحریک توجه، تعیین مهلت و ... بیان میکند. امید است که این پژوهش که مستند به آیات نورانی قران است، بتواند راهگشا در امر تبلیغ تمام مبلغین عزیز باشد. روشی که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته شد روش کتابخانه ای میباشد.

واژگان کلیدی: خطابه، اقناع اندیشه، تحریک احساسات، رفتار سازی، قران کریم، روش سخنرانی

۱۴.....	فصل اول:
۱۴.....	کلیات و مفاهیم
۱۵.....	کلیات:
۱۵	بیان مساله:
۱۵	سوالات اصلی:
۱۵	سوالات فرعی:
۱۵	سوالات فرعی تر:
۱۶	فرضیه تحقیق:
۱۶	اهداف و فواید تحقیق:
۱۶	پیشینه تحقیق:
۱۷	مفاهیم
۱۷	(۱) تعریف لغوی اقناع:
۱۸	(۲) تعریف اصطلاحی اقناع:
۱۹	تعریف اقناع در علم منطق:
۱۹	تعریف اقناع اندیشه در اصطلاح فن خطابه:
۱۹	تعریف احساس در لغت واصطلاح:

تعریف رفتار در لغت ۲۱

تعریف رفتار در اصطلاح ۲۲

فصل دوم ۲۴

اقناع اندیشه ۲۵

اهمیت و ضرورت اقناع اندیشه در قرآن کریم: ۲۵

اهداف اقناع اندیشه ۲۸

انواع روش‌های اقناع اندیشه: ۲۸

اواین روش اقناع اندیشه: ۲۹

مقایسه و تشبیه ۲۹

اهمیت و ضرورت یادگیری این روش: ۳۱

فواید تمثیل: ۳۲

الف: حسی نمودن مسائل عقلی ۳۲

ب) نزدیک کردن راه و تنزل معارف بلند ۳۲

ج) تأثیر گذاری بر مخاطب ۳۲

د) آرایش و زینت دادن به کلام: ۳۲

و) کاستن از تلخی پند: ۳۳

انواع تشبیه به اعتبار طرفین: ۳۴

۳۴	الف) محسوس به محسوس
۳۹	ج) تشبیه محسوس به معقول
۴۰	د) تشبیه معقول به معقول
۴۲	شرایط تشبیه
۴۴	محتواهای مقایسه و تشبیه:
۴۴	مشهورات:
۴۵	مسلمات
۴۶	مقبولات:
۴۷	بدیهیات:
۴۷	سخن آخر
۴۸	دومین روش اقناع اندیشه:
۴۸	تعلیل و توجیه
۵۰	سومین روش اقناع اندیشه:
۵۰	تعامل مصنوعی(مناظره)
۵۳	چهارمین روش اقناع اندیشه:
۵۳	تقدم و تأخر
۵۵	فصل سوم:

۵۵	تحریک احساسات
۵۶	اهمیت و ضرورت تحریک احساسات:
۶۲	۱)داستان
۶۳	انواع داستان
۶۳	الف)تاریخی:
۶۴	ب)تمثیلی:
۶۵	ج) غیبی:
۶۷	د)اعجازی:
۶۸	ذ)خاطره‌ای
۶۹	روش های پرورش داستان
۶۹	الف)روش داستان در داستان
۷۱	ب) روش پرسشی
۷۱	ج)روش تفصیل بعد از تلخیص
۷۲	د)روش تلخیص بعد از تفصیل
۷۳	ذ)روش مختصر گویی
۷۴	ر)گره زدن داستان به زندگی مخاطب
۷۴	ویژگی‌های روش داستانی
۷۵	شرایط استفاده از روش داستان

۷۶	..... روش دوم تحریک احساس
۷۶	..... تصویر سازی
۷۸	..... انواع روش های تصویر سازی
۷۸	..... الف) تجسیم
۷۸	..... ب) تشخیص
۷۹	..... ج) تخیل
۸۰	..... د) ترسیم (بیان جزئیات)
۸۱	..... ویژگی های روش تصویر سازی
۸۱	..... الف) انتقال معانی بسیار در قالب الفاظ اندک
۸۱	..... ب) عدم تکرار شدن منابع
۸۱	..... شرایط عمومی استفاده از روش تصویر سازی:
۸۳	..... عوامل زمینه ساز تحریک احساس
۸۳	..... (۱) آشنایی دادن:
۸۴	..... (۲) تعریف از مخاطب:
۸۵	..... (۳) دعا برای مخاطب:
۸۶	..... (۴) استفاده از خطاب های مناسب عاطفی
۸۸	..... (۵) موعظه دلسوزانه و پرهیز از لحن تند
۸۹	..... (۶) گذشت از خطای مخاطبین

موانع تحریک احساسات: ۹۰

(۱) خسته کننده بودن ۹۰

(۲) احساس تکراری بودن ۹۱

(۳) برانگیختن مخالفت مخاطب ۹۱

(۴) برجسته نامطلوب خوردن به سخنران ۹۲

سومین روش تحریک احساسات: ۹۲

مناجات ۹۲

دلیل استفاده کردن از مناجات: ۹۳

Error! Bookmark not defined. ..... انواع مناجات

مناجات با نفس: ۹۳

چهارمین روش تحریک احساسات: ۹۵

تشبیه ۹۵

پنجمین روش تحریک احساسات: ۹۷

جملات تأثیر برانگیز ۹۷

راه‌های زیبا سازی سخن ۹۹

فصل چهارم: ۱۰۲

رفتار سازی ۱۰۳

- تعریف رفتار و فرآیند رفتارسازی ۱۰۵
- اولین روش رفتارسازی: ۱۰۶
- الگو دهی ۱۰۶
- فواید استفاده از این روش: ۱۱۳
- (۱) تشویق و تحذیر غیر مستقیم نسبت به یک رفتار: ۱۱۳
- (۲) اثبات امکان انجام عمل ۱۱۴
- (۳) آموزش غیر مستقیم عمل به برنامه برای مخاطب ۱۱۴
- (۴) ماندگاری ۱۱۵
- انواع الگوها: ۱۱۶
- (الف) مثبت جزئی ۱۱۷
- (ب) مثبت کلی: ۱۲۰
- (ج) منفی جزئی: ۱۲۴
- (د) منفی کلی ۱۲۷
- شرایط الگودهی: ۱۲۸
- دومین روش رفتار سازی : ۱۳۳
- فن تعیین مهلت ۱۳۳
- سومین روش رفتار سازی : ۱۳۸

۱۳۸..... فن جای پا باز کردن

۱۴۰..... چهارمین روش رفتار سازی:

۱۴۰..... فن تحریک توجه

۱۴۲..... پنجمین روش رفتار سازی:

۱۴۲..... فن شکایت کردن

۱۴۵..... نتیجه گیری

۱۴۷..... فهرست منابع

مقدمه :

فرهنگ غنی و پر بار اسلام پاسخگوی نیازهای بشر بوده و هست. از طرفی گسترش جمعیت مسلمانان جهان به خصوص در دهه های اخیر سبب شده تا دست نیاز به سوی شاهره سعادتمندی، یعنی دین آسمانی اسلام دراز شود. بدون شک اهمیت تبلیغ دین در پاسخگویی به این نیاز بر کسی پوشیده نیست و باید با تربیت مبلغین توانمند به این نیاز پاسخی در خور و شایسته داد. از سوی دیگر با توجه به اینکه تبلیغ دین نیز انواع گوناگونی دارد و خطابه و منبر جزئی از آن است، باید مبلغین در راستای پاسخ گویی به این نیاز مسلح به روش های خطابه دینی باشند. قرآن کریم در عین حال که کتاب هدایت و رشد است، به آرایه یک نظام تعبیدی و عملی صرف اکتفا نکرده است و با در نظر گرفتن ابعاد مختلف روح و جسم آدمی در عرصه های گوناگون روش برخورد با انسان برای هدایت گری و نشان دادن راه سعادت را آرایه داده است. در این نوشته سعی شده است، یکی از ابزارهای هدایت گری بشر که خطابه است را زیر ذره بین برده و روش هایی که خداوند برای این نوع تبلیغ در قرآن کریم بیان کرده است را شناسایی و آرایه دهد.